

Słowa kluczowe: I Komunia Święta, katecheza parafialna, szkolna lekcja religii

Keywords: First Holy Communion, parish catechesis, school religion class

Ks. Michał Polny

UNIwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
WYDZIAŁ TEologiczny

WSPOMAGAJĄCA FUNKCJA SZKOLNEJ LEKCJI RELIGII W PRZYGOTOWANIU DZIECI DO I KOMUNII ŚWIĘTEJ W PODRĘCZNIKU WARSZAWSKIM

Słowa Jezusa Chrystusa: „Pozwólcie dzieciom przychodzić do mnie, nie przeszkadzajcie im; do takich bowiem należy królestwo Boże” (Mk 10,14), nieustannie przyświecają Kościołowi w jego praktyce duszpasterskiej. Najpełniejsze zjednoczenie ze Zbawicielem dokonuje się w przyjęciu Komunii świętej, dlatego do jej przyjmowania zaproszone są również dzieci. Aby to spotkanie było owocne, musi być poprzedzone odpowiednim przygotowaniem katechetycznym. W niniejszym artykule postaram się pokazać, w jaki sposób szkolna lekcja religii wspo-

maga ten proces. Jest on podzielony na trzy główne kategorie tematyczne: grzech i pierwsza spowiedź, obrzędy mszy św. oraz znaczenie Eucharystii i jej skutki u przyjmujących ją. Wskażę, w jaki sposób i w jakiej formie, nauczyciel religii może pomóc w dobrym przygotowaniu ucznia do I Komunii świętej. Rozważania oprę na analizie podręcznika do nauczania religii dla III klasy szkoły podstawowej zatytułowanego: *Kto spożywa moje Ciało, ma życie*, napisanego przez ks. Roberta Szewczyka, Anetę Frączak, Danutę Kwiatkowską i Jadwigę Mikiel.

WYMAGANIA PRAWNE ODNOŚNIE DO PRZYGOTOWANIA I PRZYSTĄPIENIA DO I KOMUNII ŚWIĘTEJ

Nie jest łatwo precyzyjnie określić zakres przygotowania dzieci do I Komunii świętej oraz normy dopuszczenia do tego sakramentu. Kodeks Prawa Kanonicznego stwierdza jedynie, że „dzieci można wtedy dopuścić do Komunii Świętej, gdy posiadają wystarczające rozeznanie i są dokładnie przygotowane, tak by stosownie do swojej możliwości rozumiały tajemnicę Chrystusa oraz mogły z wiarą i pobożnością przyjąć Ciało Chrystusa” (KPK kan. 913 § 1). Po zapoznaniu się z tą normą nasuwają się dwa pytania: Kto jest odpowiedzialny za to przygotowanie i kto decyduje o dopuszczeniu dziecka do I Komunii świętej? Oraz: Co znaczy, że dzieci są dokładnie przygotowane i jaki to przygotowanie powinno mieć zakres?

Odpowiedź na pierwsze z nich wydaje się prostsza. Troska o tę formację spoczywa przede wszystkim na rodzicach. To oni są pierwszymi katechetami, mają niezbywalne prawo do wychowywania swojego potomstwa, także na płaszczyźnie religijnej, i nikt nie może ich w tym zadaniu wyręczyć. Podobne wymagania stają przed tymi, którzy zastępują rodziców oraz przed rodzicami chrzestnymi (Jakubiak, 2010, s. 213)¹. Kodeks Prawa Kanonicznego, jak i dokumenty IV Synodu Warszawskiego wskazują również na proboszcza parafii. Jest on odpowiedzialny za katechezę i do jego obowiązków należy zorganizowanie wraz z katechetami odpowiedniej formacji przed I Komunią świętą dla dzieci oraz ich rodziców (KPK, kan. 914, IV Synod Archidiecezji Warszawskiej, statut 147, 150). Kryterium dopuszczenia do sakramentu Eucharystii jest używanie rozumu oraz odpowiednie przygotowanie katechetyczne. W jego skład ma wchodzić nie tylko przekazanie wiedzy, ale również doświadczenia żywej wiary oraz aktywny udział we mszy św. (Jakubiak, 2015, s. 34). Dlatego właśnie przygotowanie do I Komunii Świętej powinno odbywać się przede wszystkim w parafii (Wydział Spraw Sakramentalnych

1 Temat ten jest poruszany również przez IV Synod Archidiecezji Warszawskiej. Pojawia się tam jednak dość ogólnikowo. Por. IV Synod Archidiecezji Warszawskiej, statut 146 nr 1.

Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, 2001, s. 44), gdyż to właśnie ona jest zwyczajnym miejscem, w którym rodzi i rozwija się wiara człowieka (DOK, s. 214). Nie jest możliwe, aby te wszystkie zadania wypełniła szkolna lekcja religii. Może ona jedynie wspomóc proces nauczania. Mówił o tym Jan Paweł II, zaznaczając, że w każdej parafii powinna być prowadzona katecheza dzieci i młodzieży, aby nie utożsamiały one nauki religii wyłącznie jako jednego z wielu przedmiotów szkolnych, ale by dzięki niej mogły wejść w kontakt z Bogiem, a przez liturgię i sakramenty czerpać siły do dobrego życia (Jan Paweł II, 1998, nr 5). Katecheza parafialna, stojąc na uprzywilejowanym miejscu, nie powinna jednak powtarzać nauczania szkolnego, ale je uzupełniać w dziedzinie wtajemniczenia i wychowania (PDOK, 107). To właśnie w czasie lekcji religii dokonuje się nauczanie i wychowanie religijne, które ma być „pogłębieniem intelektualnym i przygotowaniem dla katechezy inicjacyjnej” (*tamże*). Widzimy więc jasny schemat wynikający z nauczania Kościoła. Katecheza przygotowująca do I Komunii świętej powinna odbywać się przy parafii. Są za nią odpowiedzialni rodzice dziecka i proboszcz wraz z katechetami. Szkolna lekcja religii ma wspomagać ten proces, przez przekaz wiedzy. Bazując na nim, katecheci powinni go pogłębiać i rozwijać, a wypełniając funkcję wtajemniczenia prowadzić dzieci do komunii z Bogiem przez przygotowanie do przyjmowania kolejnych sakramentów.

PRZYGOTOWANIE DO I KOMUNII ŚWIĘTEJ W PROGRAMIE NAUCZANIA I PODRĘCZNIKU

Wiedząc już, w jakim aspekcie szkolna lekcja religii ma wspomagać przygotowanie do I Komunii świętej, spróbuję teraz doprecyzować, jakie dokładnie tematy będą poruszane w czasie lekcji religii. Pomoże nam to w odpowiedzi na pytanie, czy w kwestii wychowania intelektualnego lekcja religii wystarczająco dobrze przygotowuje dzieci do spotkania z Jezusem Chrystusem. W tym celu przeanalizuje podręcznik do lekcji religii do III klasy szkoły podstawowej: *Kto spożywa moje Ciało, ma życie wieczne* (Szewczyk, Frączak, Kwiatkowska, Mikiel, 2014). Żeby jednak można było wyczerpująco i całościowo spojrzeć na materiały przeznaczone dla uczniów, należy przynajmniej skrótowo, spojrzeć na *Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach* wydany przez Konferencję Episkopatu Polski. Jest on materiałem źródłowym dla autorów wspomnianego podręcznika do III klasy szkoły podstawowej. W ten sposób łatwiej będzie dostrzec szerszą perspektywę procesu nauczania i zauważyć związki zachodzące między kolejnymi tematami poruszonymi na lekcji religii. Program nauczania przygotowany dla III klasy szkoły podstawowej nosi tytuł: *Przyjmujemy*

Pana Jezusa. Bazując na wiedzy z poprzednich lat, autorzy *Programu nauczania* za główny cel stawiają sobie przygotowanie dziecka do spotkania z Jezusem Chrystusem w Komunii świętej (KEP, 2010, s. 52).

Wybór tych materiałów wydaje się uzasadniony: lekcja religii ma przekazać uczniom wiedzę. Należy więc sprawdzić, jaką wiedzę i w jakiej formie ją przekazuje. *Program nauczania* to podstawa, na której bazują katecheci i autorzy podręczników. Tam znajdujemy wytyczne odnośnie do treści przekazywanych w czasie lekcji. Natomiast z podręcznikiem *Kto spożywa moje Ciało, ma życie* (Szewczyk i in. 2014) dzieci pracują na co dzień. Ważne więc, by zawarte w nim informacje w wystarczający sposób omawiały dane zagadnienie oraz były opracowane w przystępnej formie. Można oczywiście stwierdzić, że przygotowanie do I Komunii świętej obejmuje cały pierwszy etap edukacyjny oraz że można byłoby rozszerzyć materiał badawczy na inne podręczniki. Jednak ramy niniejszego artykułu nie pozwalają na to. Omawiając zagadnienie na przykładzie Archidiecezji Warszawskiej, postanowiłem skupić się jedynie na tym jednym podręczniku, gdyż jest on najczęściej wykorzystywany w przez nauczycieli religii.

Przygotowanie do I spowiedzi

Wymogiem koniecznym do przyjęcia do I Komunii świętej jest wcześniejsze przystąpienie do sakramentu pokuty i pojednania (KPK, kan. 914). Jednakże w przypadku dzieci z klasy III wymogu tego nie można wiązać ze stanem grzechu, w którym się znajdują. Celem tej spowiedzi jest raczej odpowiednia formacja ich sumienia. W ten sposób wychowuje się dzieci do praktyki częstej spowiedzi w duchu nawrócenia. Jednocześnie rozbudza się w nich świadomość grzechu ciężkiego i lekkiego, potrzebę samokontroli oraz konieczności zwrócenia się do Boga z prośbą o łaskę nawrócenia (Jakubiak, 2015, s. 35).

Przygotowanie intelektualne do pierwszej spowiedzi rozpoczyna się wyjaśnienia, czym są przykazania, oraz szczegółowo omówienia Dekalogu, przykazania miłości i przykazań kościelnych. Uczeń powinien potrafić wyjaśnić znaczenie i treść przykazań oraz uzasadnić, dlaczego są one wyrazem miłości Boga do człowieka (KEP, 2010, s. 55–56).

Wyjaśnienie treści i znaczenia przykazań Bożych rozpoczyna się od przybliżenia uczniom, czym są przykazania. Porównuje się je do drogowskazów, danych im przez kochającego Boga, dzięki którym możemy osiągnąć najważniejszy cel naszego życia – zbawienie (Szewczyk i in., 2014, s. 24). W ten sposób w prostych słowach wskazuje się na najistotniejszy cel Dekalogu, jak również uświadamia dzieciom, że Boże nakazy nie są po to, by utrudnić nam życie, ale wynikają z nieograniczonej miłości Boga. Nauczanie przykazań rozpoczyna się od przyka-

zania miłości Boga i bliźniego. Wskazując na miłość Boga, wyrażoną w śmierci i zmartwychwstaniu Pana Jezusa, tłumaczy się konieczność okazywania miłości Bogu oraz drugiemu człowiekowi. Co bardzo istotne, zaznacza się, że „sprawdzeniem miłości Boga niewidzialnego jest okazywanie miłości ludziom” (*tamże*, s. 25). Kolejne jednostki lekcyjne, omawiające czym jest Dekalog oraz tłumaczące zadania wynikające z kolejnych przykazań, precyzują, jak w praktyce wypełniać ogólny nakaz przykazania miłości. Warte uwagi są ćwiczenia, które uczniowie powinni wykonać na lekcji. Innym zadaniem jest m.in. odpowiedzieć na pytanie: „Dlaczego Bóg powinien być w twoim życiu najważniejszy?” (*tamże*, s. 31). Dodatkowo uczniowie są zachęceni do dorysowywania czerwonych serc na stronach jednostki poświęconej IV przykazaniu. Każde z nich oznacza jeden dobry uczynek wypełniony względem rodziców lub dziadków (*tamże*, s. 46). W innym miejscu spośród kilkunastu różnych zachowań mają wybrać te, które są dobre dla ich życia i zdrowia (*tamże*, s. 48), ułożyć modlitwę za osoby, które odczuwają pokusy przeciwko VII i X przykazaniu (*tamże*, s. 54), czy w końcu zastanowić się, dlaczego nie można kłamać i jak czuje się osoba obmawiana (*tamże*, s. 56). Istotne wydaje się również wyjaśnienie, czym są pokusy i jak z nimi walczyć. „Pokusa nie jest grzechem, ale bywa niebezpieczna gdy nie chcemy lub nie potrafimy z nią walczyć” (*tamże*, s. 63). Tłumaczy się także różnicę między grzechem ciężkim a lekkim, zachęca się do spowiedzi od razu po popełnienia grzechu śmiertelnego oraz wskazuje na rachunek sumienia nie tylko jak przygotowanie do spowiedzi, ale również pomoc w odróżnianiu tego co dobre, a co złe (*tamże*, s. 64–65). W kolejnych tematach tłumaczy się, czym jest sumienie i że człowiek ma obowiązek o nie dbać, oraz wskazuje się, jak wykonać to polecenie, jak również, dlaczego należy wypełniać warunki sakramentu pokuty (*tamże*, s. 68). Wyjaśnia się również, że spowiedź jest „spotkaniem z kochającym Bogiem, który chce mi pomagać w codziennym życiu” (*tamże*, s. 71). Wskazuje się na Jezusa działającego w tym sakramencie i odpuszczającego grzechy (*tamże*, s. 70) oraz podkreśla znaczenie żalu za grzechy i postanowienia poprawy (*tamże*, s. 73). W tym miejscu należy podkreślić różnorodną formę tych zadań. Nie są to tylko proste polecenia, można znaleźć także ćwiczenia, które na pewno zaciekawia uczniów. Ich język jest prosty, a częste nawiązania do życia codziennego sprawią, że dane polecenie będzie dla dzieci bardziej przejrzyste i zrozumiałe. Jednocześnie może to pomóc w zastosowaniu danej wiedzy w codziennych sytuacjach.

Przygotowanie do świadomego uczestnictwa we mszy św.

Autorzy programu, bazując na jego doświadczeniu z życia codziennego, starają się wprowadzić uczniów w jeszcze głębszą wspólnotę ze Zbawicielem,

dzięki świadomemu przyjęcia przez niego sakramentu Eucharystii (KEP, 2010, s. 52). Najwyraźniej realizację tych założeń widać w drugiej części programu – rozdziały 3–6. Stopniowo wprowadza się uczniów w rozumienie mszy św. Rozpoczynając od wyjaśnienia obrzędów wstępnych oraz prawidłowego zachowania w ich trakcie (rozdz. 3), przez ukazanie znaczenia słowa Bożego w liturgii i kształtowania postawy jego słuchacza (rozdz. 4), dochodzi się w końcu do wskazania na Eucharystię, będącą uobecnieniem ofiary Jezusa Chrystusa i Kościoła (rozdz. 5). Przypomina się w tej części mękę, śmierć i zmartwychwstanie Pana Jezusa. Są one podstawą Eucharystii i właściwe ich zrozumienie jest konieczne, by dobrze przeżyć spotkanie ze Zbawicielem ukrytym pod postacią chleba. Godny zauważenia jest również fakt, że autorzy, zwracając uwagę na mszę św., tłumaczą, iż jest ona sakramentalnym uobecnieniem ofiary Jezusa Chrystusa (*tamże*, s. 56). Dzięki temu wskazuje się uczniom, że nie jest to tylko jakiś obrzęd zewnętrzny, przypominający o wydarzeniu z przeszłości, ale że faktycznie w czasie każdej mszy św. dokonuje się ofiara Golgoty. Dodatkowo zapoznaje się uczniów ze słowami konsekracji, tłumaczy, czym jest przeistoczenie oraz wyjaśnia realną obecność Jezusa Chrystusa pośród nas pod postaciami chleba i wina. Dziecko powinno także rozumieć podstawowe postawy i gesty, aby świadomie uczestniczyć we mszy św. (*tamże*, s. 56–57).

Podręcznik do nauczania religii, rozpoczyna naukę o mszy św. od wyjaśnieni, jak zachować się do samego wejścia do Kościoła. „Gdy wchodzimy do kościoła, żegnamy się wodą święconą” (Szewczyk i in. 2014, s. 60). Mimo że takie stwierdzenie wydaje się oczywiste, to jednak dla dzieci, które nie uczestniczą regularnie w Ofierze Eucharystycznej, może okazać się bardzo ważne. Kształtowanie prawidłowej postawy oraz wskazanie, że Dom Boga to szczególne miejsce, pozwoli lepiej zrozumieć i przeżyć tajemnicę mszy św. Kolejnym krokiem jest zapoznanie uczniów z obrzędami wstępnymi. Szczególny nacisk kładzie się na tekst spowiedzi powszechnej. Zadaniem dzieci jest samodzielne uzupełnienie jego tekstu (*tamże*, s. 62). Pomoże to w lepszym zapamiętaniu i, co ważniejsze, również w zrozumieniu jego znaczenia. Następnym etapem jest wprowadzenie uczniów przeżywanie liturgii słowa. „W liturgii słowa jesteśmy obficie karmieni słowem Bożym. Przy tym stole odbywa się dialog Boga z człowiekiem” (*tamże*, s. 86). To stwierdzenie od razu wskazuje uczniom, że liturgia słowa jest nie tylko częścią mszy św. w czasie której mamy czegoś wyłącznie biernie odsłuchać. Wskazuje się na aktywną rolę zgromadzonych wiernych oraz tłumaczy, że Bóg oczekuje od nas odpowiedzi na swoje słowo (*tamże*, s. 86). Podanie tekstu Wyznania wiary (*tamże*, s. 106) oraz wyjaśnienie sensu modlitwy powszechnej (*tamże*, s. 110–111) to kolejne etapy wyjaśniania obrzędów mszy św. Zachęta, aby

uczniowie samodzielnie napisali, o co można prosić w modlitwie powszechnej, to prosty sposób na ich zaktywizowanie oraz pokazanie, że ta część Eucharystii nie musi być oderwana od życia, ale może poruszać ważne dla nich sprawy. Rysunki umieszczone na tej stronie mogą stanowić odpowiedź dla tych, którzy nie będą wiedzieli, o co można prosić. Ciekawe jest umieszczenie na tej samej stronie polecenia, aby uczniowie wypisali, za co mogą Bogu dziękować. Zwraca się w ten sposób uwagę na to, że do Boga Ojca powinno się kierować nie tylko prośby, ale że msza św. to też czas na dziękczynienia, dostrzegania w swoim życiu działania Boga (*tamże*, s. 112). Ofiarowanie oraz konsekracje to kolejne elementy mszy św. wyjaśniane uczniom. Przytaczając fragmenty Ewangelii mówiące o przeistoczeniu, tłumaczy się, że „konsekracja, inaczej przeistoczenie to najważniejszy moment liturgii eucharystycznej. [...] od tej chwili na ołtarzu jest realnie obecny Pan Jezus w swoim Ciele i w swojej Krwi, chociaż my widzimy chleb i wino” (*tamże*, s.129). W tych prostych słowach dokładnie tłumaczy się sens przeistoczenia. Nie ma chyba potrzeby, żeby dziecko w III klasie było obarczane większą liczbą informacji na ten temat. Proponowane przez autorów wyjaśnienie wydaje się wystarczające. Pogłębienie tej wiedzy w kolejnych latach nauki pozwoli uczniom lepiej zrozumieć tajemnicę Eucharystii. Dobrym pomysłem jest powiązanie mszy św. z ofiarą krzyża. W tej samej jednostce, na kolejnej stronie, znajduje się zdjęcie krzyża i księdza odprawiającego mszę św. Uczniowie mają podpisać te fotografie, tak by przypominały im o miłości Boga. Tekst umieszczony obok przypomina, że każda Eucharystia jest uobecnieniem ofiary, która dokonała się na Golgocie (*tamże*, s.130–131). W dalszej części znajdziemy tekst całej II Modlitwy Eucharystycznej (*tamże*, s. 134–135). Uczniowie mogą przeanalizować w ten sposób słowa wypowiedane przez księdza celebrującego mszę św. Dzięki temu teksty, które wcześniej tylko słyszeli i może nawet nie zastanawiali się nad ich treścią, teraz mogą stać się dla nich bardziej zrozumiałe. Dyskusyjne wydaje się umieszczenie całego tekstu w książce dla dzieci z III klasy. Może warto byłoby się zastanowić, czy nie zrezygnować z niektórych jej części, pozostawiając jedynie najważniejsze fragmenty. Wyjaśnienie obrzędów mszy św. kończy się dość lakonicznym omówieniem obrzędów Komunii świętej, zawiera również całe teksty Mszału (*tamże*, s. 137) oraz obrzędów zakończenia (*tamże*, s.151).

Owoce Komunii świętej

Dwie ostatnie części *Programu nauczania* (rozdz. 6 i 7) skupiają się wprawdzie wokół obrzędów Komunii świętej i zakończenia, jednakże większy nacisk kładzie się na skutki, jakie na duszy człowieka wywiera przyjęcie Ciała Pana Jezusa. Wspomina się tu takie tematy, jak: „godne przyjęcie Eucharystii. Owoce

komunii Świętej” (KEP, 2010, s. 58) oraz „że pełne uczestnictwo w Eucharystii łączy się z przystąpieniem do Komunii Świętej” (*tamże*). Uwrażliwia się również uczniów na konieczność modlitwy przed i po przyjęciu Ciała Chrystusa oraz wyjaśnia znaczenie błogosławieństw na końcu mszy św. (*tamże*).

„Pan Jezus zaprasza nas do Wieczernika” – to pierwszy z tematów poświęconych Eucharystii. Uczniowie dowiadują się w nim, kiedy Jezus Chrystus ustanowił sakrament Eucharystii, oraz że każda św. jest pamiątką Ostatniej Wieczery. Dodatkowo przypomina się, że „spożywamy Jego Ciało i Krew pod postaciami Chleba i Wina. Ten pokarm ratuje nas przed szatanem, chroni od grzechu i śmierci wiecznej” (Szewczyk i in., 2014, s. 122). Widać w tym miejscu, że autorzy nie tylko przypominają wydarzenie z Wielkiego Czwartku, ale również wskazują na skutki przyjmowania Komunii świętej. Wiedzę tę uczniowie ugruntowują, wykonując ćwiczenie przewidziane do tej jednostki. Uzupełnią krótki tekst, w który wpisują słowa przeistoczenia oraz nakaz Jezusa, by czynić to na Jego pamiątkę (*tamże*, s. 124). Kolejne jednostki zwracają uwagę na Ciało Jezusa będące pokarmem, dzięki któremu stajemy się podobni do Niego (*tamże*, s. 137), oraz umocnieniem dla wierzących: „Przyjmując Ciało Pana Jezusa, prosimy Go, żeby przemieniał nasze życie, uświęcał nas, dawał nam siłę do pokonywania trudności” (*tamże*).

Kontynuacją tej myśli jest następna jednostka lekcyjna. Uczniowie dowiadują się w niej, że po przyjęciu Ciała Chrystusa w człowieku mieszka Pan Jezus. Dlatego to, co czynimy drugiemu człowiekowi, czynimy samemu Jezusowi Chrystusowi. Dodatkowo obecność Boga w człowieku powinna motywować go do czynienia dobra, szanowania innych, służeniu im i przebaczenia. Jako ćwiczenie uczniowie uzupełnią tekst, w którym wpisują, jak mogą naśladować Zbawiciela, służąc innym – rodzicom, kolegom. Jednocześnie zwraca się ich uwagę na fakt, że jeśli często będą się karmić Ciałem Pana Jezusa, łatwiej im będzie wykonywać naukę Boga (*tamże*, s.140–142). Podręcznik zawiera również dwie jednostki lekcyjne wprost odnoszące się do I Komunii świętej. W pierwszej z nich przypomina się, że Komunia święta to nie jednorazowe wydarzenie, ale początek wspaniałej drogi z Jezusem Chrystusem, zachęca do dziękczynienia za dar Eucharystii oraz podaje modlitwy za pomocą, których można wyrazić to dziękczynienie (*tamże*, s.144–145). Druga omawia biały tydzień. Zachęca się w niej do częstego przyjmowania Komunii świętej, wskazuje, że Eucharystię można ofiarować w różnych intencjach, oraz motywuje po raz kolejny do dziękczynią za ten dar. Jako pracę na lekcji uczniowie mają napisać, w jakich intencjach będą się modlić w czasie białego tygodnia oraz stworzyć modlitwę dziękczynną za dar I Komunii świętej (*tamże*, s. 147–148).

Podsumowując, należy stwierdzić, że zarówno *Program nauczania*, jak i podręcznik dobrze przygotowują dzieci do przyjęcia I Komunii świętej. Oczywiście ze względu na naturę szkolnej lekcji religii to przygotowanie nie może zostać uznane za wyczerpujące i wystarczające. Jednak jeżeli chodzi o przekaz wiedzy, zarówno co do formy jak i treści, wypełnia on swoje cele. Poruszanie tematów takich jak pokusy, grzech pierworodny, ciężki i lekki, spowiedź i jej skutki, sumienie i rachunek sumienia oraz przykazania Boże i kościelne, stanowi dobrą podstawę do dalszej katechezy przygotowującej do pierwszej spowiedzi. Pewnym brakiem jest tu pominięcie głębszego wyjaśnienia, czym jest i jak robić rachunek sumienia. Oczywiście można stwierdzić, że miejscem na rozwinięcie tego problemu jest katecheza parafialna, ale autorzy mogliby się pokusić o dodanie tego tematu do jednej z jednostek. Byłoby to czynnikiem dopełniającym całą przekazaną wiedzę. Omówienie mszy św. jest bardzo głębokie. Wprowadza się uczniów w najdrobniejsze szczegóły Eucharystii. Zapoznaje się i tłumaczy teksty mszalne, wyjaśnia obrzędy i znaki. Omawia, jak się zachowywać na Najświętszej Ofierze i podkreśla w niej działanie Jezusa Chrystusa. Niekonieczne wydają się jednak cytowanie wszystkich tekstów z Mszału. Uczniowie na tym etapie nie potrzebują chyba znać ich aż tak szczegółowo. Zwrócenie uwagi na skutki przyjęcia I Komunii świętej uzmysławia uczniom, że zaczyna w nich żyć Jezus Chrystus. Podkreśla się, jakie zadania wynikają z tej bliskości: nakaz czynienia dobra i życia w łasce Pana Boga. W procesie nauczani dzieci, zwłaszcza na I etapie edukacyjnym, ważna jest również forma. Podręcznik nie zawiera trudnych sformułowań, a wszystkie bardziej skomplikowane terminy są precyzyjnie wyjaśniane. Na uwagę zasługują także ćwiczenia, które dzieci mają samodzielnie wykonywać. Ich różnorodność i ciekawa treść pomogą zapamiętać przerabiane na lekcji tematy, a częste nawiązania do życia codziennego ułatwią implementację dobrych zachowań w codzienne sprawy.

Dobrze przeprowadzona szkolna lekcja religii na pewno ułatwi katechezę parafialną. Odpowiedzialni za nią nie będą musieli poruszać po raz kolejny tych samych tematów, ale będą mogli skupić się na wychowaniu liturgicznym. Błędem byłoby jednak ograniczenie tych spotkań tylko do samego przećwiczenia uroczystości. Lekcja religii to tylko podstawa, na której należy oprzeć dalszą formację dziecka. Oczywiście mogą pojawić się zarzuty, że nie wszystkie tematy związane z Komunią świętą zostały podjęte czy to w *Programie nauczania*, czy w podręczniku. Może też się zdażyć, że nie zostaną one poruszone w czasie katechezy parafialnej. Pamiętajmy jednak, że nie da się od razu nauczyć wszystkiego. Poznawanie Boga to proces, a dzieci z klasy III są dopiero na początku drogi. Kolejne lata nauki pozwolą im z pewnością głębiej poznać tajemnicę Boga.

Na zakończenie należy zauważyć jeszcze dwie ważne sprawy. Pierwsza z nich to problem katechezy dzieci upośledzonych i dostosowanie treści i metod nauczania do ich możliwości intelektualnych. Druga to parafialna katecheza dzieci po I Komunii świętej, która niestety często ogranicza się tylko do kilku spotkań przed rocznicą Komunii. Warto byłoby chyba położyć większy nacisk na ten rodzaj nauczania. Jednakże te zagadnienia wykraczają poza temat tego artykułu i mogą stanowić podstawę innych rozważań.

Bibliografia:

- Jakubiak, T. (2010). *Osoba szafarza i przyjmującego sakrament Eucharystii w uchwałach Synodów Archidiecezji Warszawskiej*, Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Zbigniewa Jarczewskiego.
- Jakubiak, T. (2015). Przygotowanie dziecka do owocnego przyjęcia sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego według norm prawa kanonicznego. W: R. Szytychmiller (red.), *Wychowanie religijne i moralne* (s. 31-40). Olsztyn: UWM.
- Jan Paweł II. (1998). Przemówienie do biskupów polskich w czasie wizyty ad limina w Rzymie. *L'Osservatore Romano* (3).
- Komisja Wychowania Katolickiego KEP. (2010). *Przyjmujemy Pana Jezusa, Program nauczania religii dla klasy III szkoły podstawowej*. Kraków: WAM.
- Konferencja Episkopatu Polski. (2001). *Polskie Dyrektorium Katechetyczne*. Kraków: WAM.
- Kongregacja ds. duchowieństwa. (1998), *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji*. Poznań: Pallotinum.
- Szewczyk R., Frączak A., Kwiatkowska D., Mikiel J. (2014). *Kto spożywa moje Ciało, ma życie, podręcznik do nauczania religii dla III klasy szkoły podstawowej*. Warszawa: Wydawnictwo katechetyczne.
- Wydział Spraw Sakramentalnych Kurii Metropolitalnej Warszawskiej. (2001). *Spostrzeżenia i uwagi*, nr 3, TD nr 73.

AUXILIARY FUNCTION OF THE SCHOOL RELIGION CLASSES TO PREPARE CHILDREN FOR FIRST HOLY COMMUNION IN THE WARSAW TEXTBOOK

SUMMARY

The Church in his teaching always take into account the words of Jesus Christ - Let the children come to me. For this reason, young man from an early age are brought up to communion with God, by opening the possibility for taking Holy Communion. However, allowing a child to the first Holy Communion should be preceded by the preparation of catechetical. For this formation they are responsible in the first place the child's parents, as well as the parish priest and catechists. Preparations to receive this sacrament can not be confined to school religion classes. Its task is to help the parish catechesis. On this basis they can deepen the knowledge of the child.

Religion class is preparing for a meeting with the Eucharistic Jesus Christ in three stages: first it learns what is sin and God's grace. Indicates the commandments which are the signs of salvation, discusses the sacrament of penance and encourages to live in the grace of God. Secondly it explains the rites of the Holy Mass, followed her next steps, gestures and postures. Explains what the active and conscious participation in the Most Holy Sacrifice as well. At the end the religion class shows the children what are the consequences of receiving Holy Communion as well as encourage frequent feeding this food.

Subjects and the form of the transfer of this knowledge are appropriately selected and adapted to the child in the third grade of primary school. Proper school religion class can be a good base to the further prepare in the parish. But it can not completely replace it any case.